

LHC és főbb kísérletei -

a Fekete Lyukas Rubik Kockán

Csörgő T.

MTA Wigner FK, Budapest és KRF, Gyöngyös

BerzeTÖK

Gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium

RÉSZECSKÉS JÁTÉKOK – DIÁK ÖTLETBŐL

2011: Az első négy Részecskés Kártyajáték

Török Csaba, Csörgő Judit, Cs.T., BerzeTÖK, Gyöngyös

1. ANTI
2. Kozmikus Záporok
3. Detektáljunk!
4. KVARKANYAG

2012: előadások, bemutatók, új játékok

5. Kvaranyag Memória [arXiv:1303.2798](https://arxiv.org/abs/1303.2798)
6. Kvaranyagból Higgs-bozont! [arXiv:1303.2732](https://arxiv.org/abs/1303.2732)
7. Részecskés Póker (Academia Europaea, Bergen)
8. Részecskés Snapszer (CERN Open Days)

2013: előadások, bemutatók, új játékok

9. Kvarok Háborúja: BerzeTÖK Nyári Tábor, Visznek
10. Részecskés Mahjongg - Mártély, a TÖK Mozgalom Nyári Tábora

2014: WPCF 2014 konferencia, KRF, Gyöngyös

11. Tökéletes Kvarkfolyadék a Rubik Kockán
12. Részecskés Leccsapós! – CERN @ Wigner Nyílt Nap, Budapest

2016: Low-x 2016, KRF, Gyöngyös, Hungary

13. LHC és Kísérletei a Fekete Lyukas Rubik kockán

ELEMI RÉSZECSKÉK

Three generations of matter (fermions)

	I	II	III		
mass →	2.4 MeV/c ²	1.27 GeV/c ²	171.2 GeV/c ²	0	? GeV/c ²
charge →	$\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3}$	$\frac{2}{3}$	0	0
spin →	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1	0
name →	u up	c charm	t top	γ photon	H Higgs boson
Quarks	4.8 MeV/c ²	104 MeV/c ²	4.2 GeV/c ²	0	
	$-\frac{1}{3}$	$-\frac{1}{3}$	$-\frac{1}{3}$	0	
	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1	
	d down	s strange	b bottom	g gluon	
Leptons	<2.2 eV/c ²	<0.17 MeV/c ²	<15.5 MeV/c ²	91.2 GeV/c ²	
	0	0	0	0	
	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1	
	ν_e electron neutrino	ν_μ muon neutrino	ν_τ tau neutrino	Z⁰ Z boson	
	0.511 MeV/c ²	105.7 MeV/c ²	1.777 GeV/c ²	80.4 GeV/c ²	
	-1	-1	-1	± 1	
	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$	1	
	e electron	μ muon	τ tau	W[±] W boson	
					Gauge bosons

ELEMI RÉSZECSKÉK

- JÁTÉKOSAN

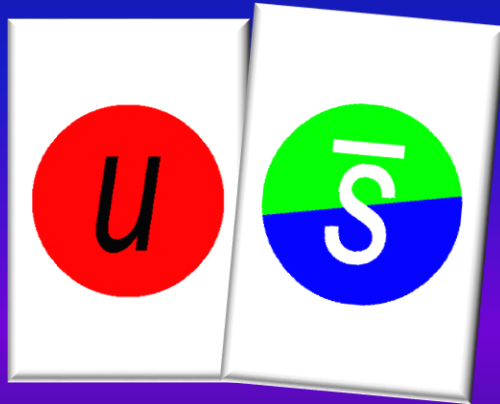
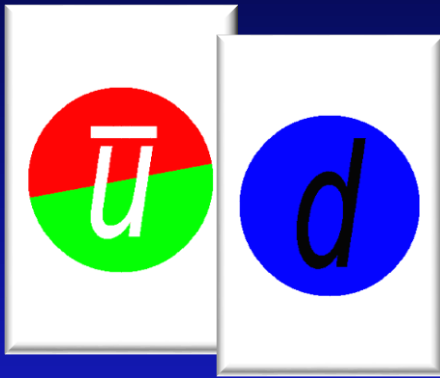
Three generations of matter (fermions)

	I	II	III		
mass →		1.27 GeV/c ²	171.2 GeV/c ²	0	? GeV/c ²
charge →		2/3	2/3	0	0
spin →		1/2	1/2	1	0
name →	u	c charm	t top	γ photon	H Higgs boson
Quarks	d	s	4.2 GeV/c ² -2/3 1/2 b bottom	0 0 1 g gluon	
	ν_e	ν_μ	<15.5 MeV/c ² 0 1/2 ν_τ tau neutrino	91.2 GeV/c ² 0 1 Z⁰ Z boson	
Leptons	e⁻	μ⁻	1.777 GeV/c ² -1 1/2 τ tau	80.4 GeV/c ² ±1 1 W[±] W boson	
					Gauge bosons

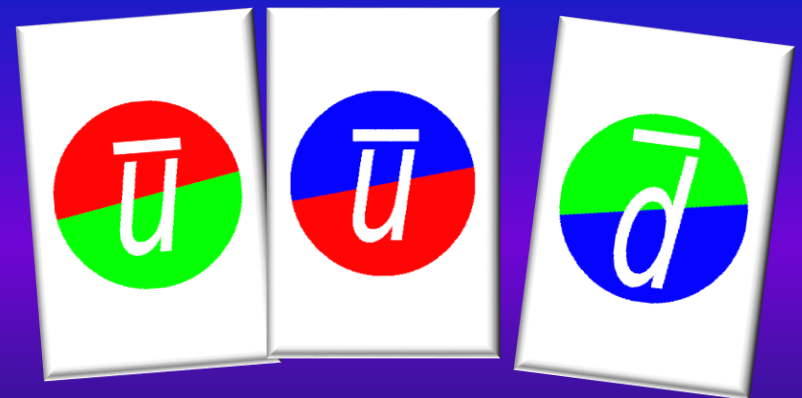
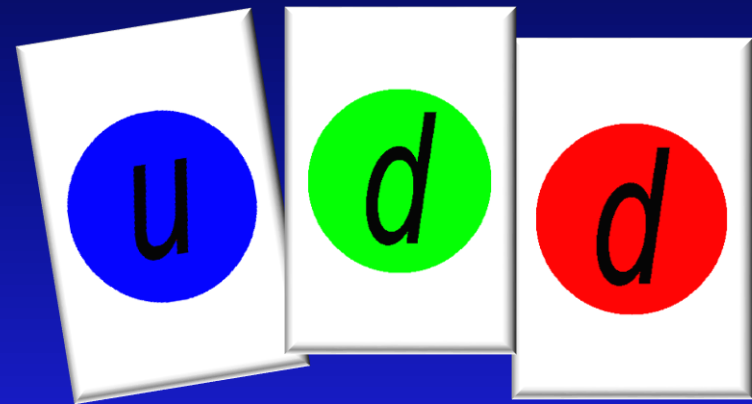

SU(3) SZÍN ÉS AZ OPTIKAI SZÍNEK

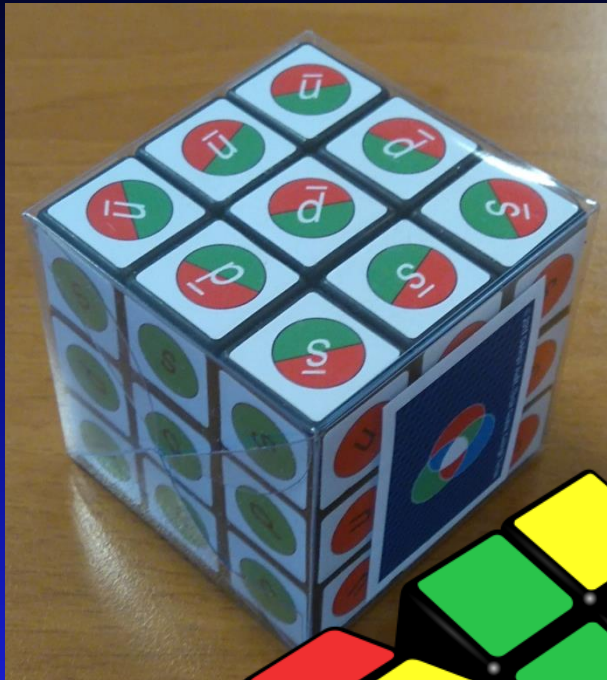
Mezonok

Barionok

KVARKANYAG – A RUBIK KOCKÁN

Tökéletes kvarkfolyadék a Rubik kockán:

Lokálisan színes, globálisan fehér:

Piros, szemben vele anti-piros: **zöld/kék**

Zöld, szemben vele anti-zöld: **kék/piros**

Kék, szemben vele anti-kék: **piros/zöld**

kvarkok, szemben velük anti-kvarkok

megmaradási törvények

forog és „tágul”

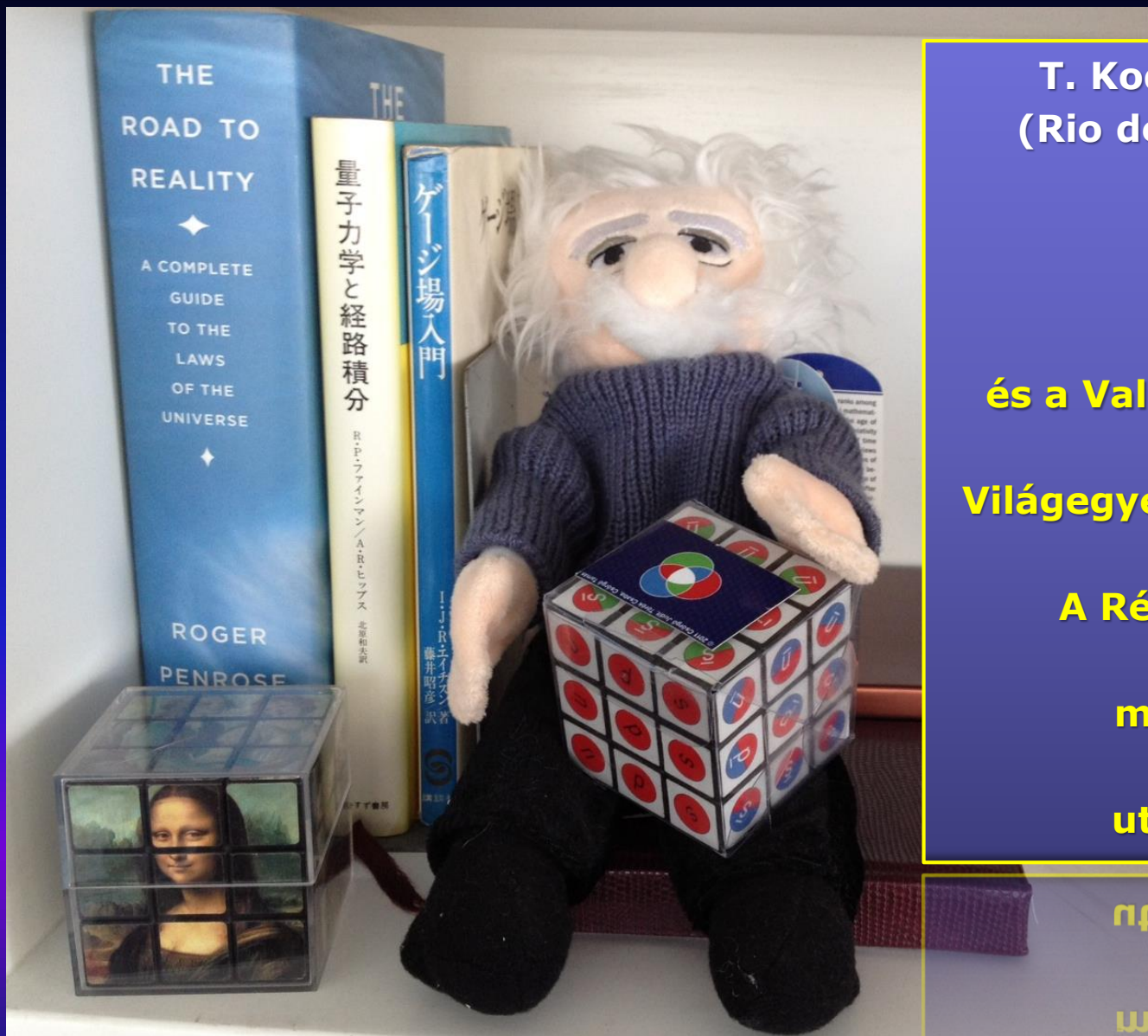
nagy mértékben összekeveredhet (entrópia)

könnyen forog –

a tökéletes kvarkfolyadék modellje

KVARKANYAG – MOSOLYGÓSAN

T. Kodama professzor úr
(Rio de Janeiro, Brazília):

**Albert Einstein,
Mona Lisa Mosolya,
Kvarkos Kocka,
és a Valósághoz Vezető Út:
Teljes Útikönyv a
Világegyetem Törvényeihez.**

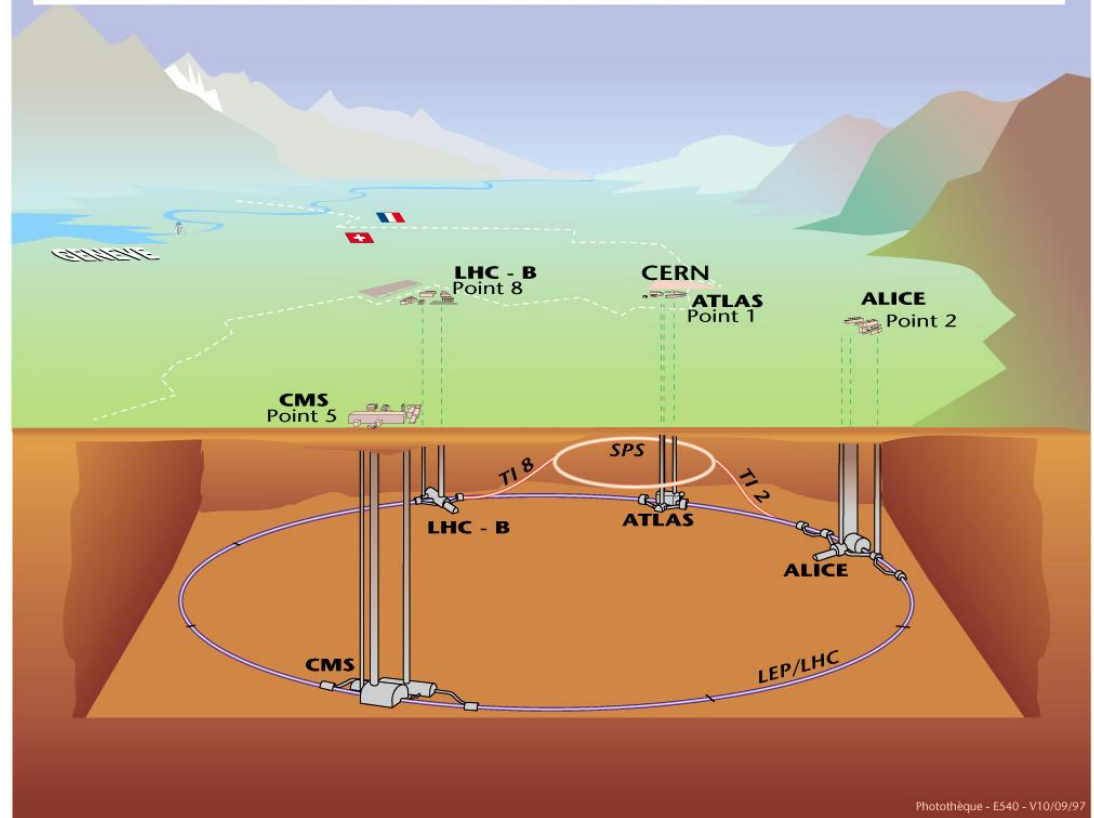
**A Részecskés Játékok a
valóság nem teljes
modelljei, de nagyon
érdekes szellemi
utazásra hívogatnak.**

utazásra hívogatnak.
érdekes szellemi
modelljei, de nagyon
valóság nem teljes

LHC és Főbb Kísérletei

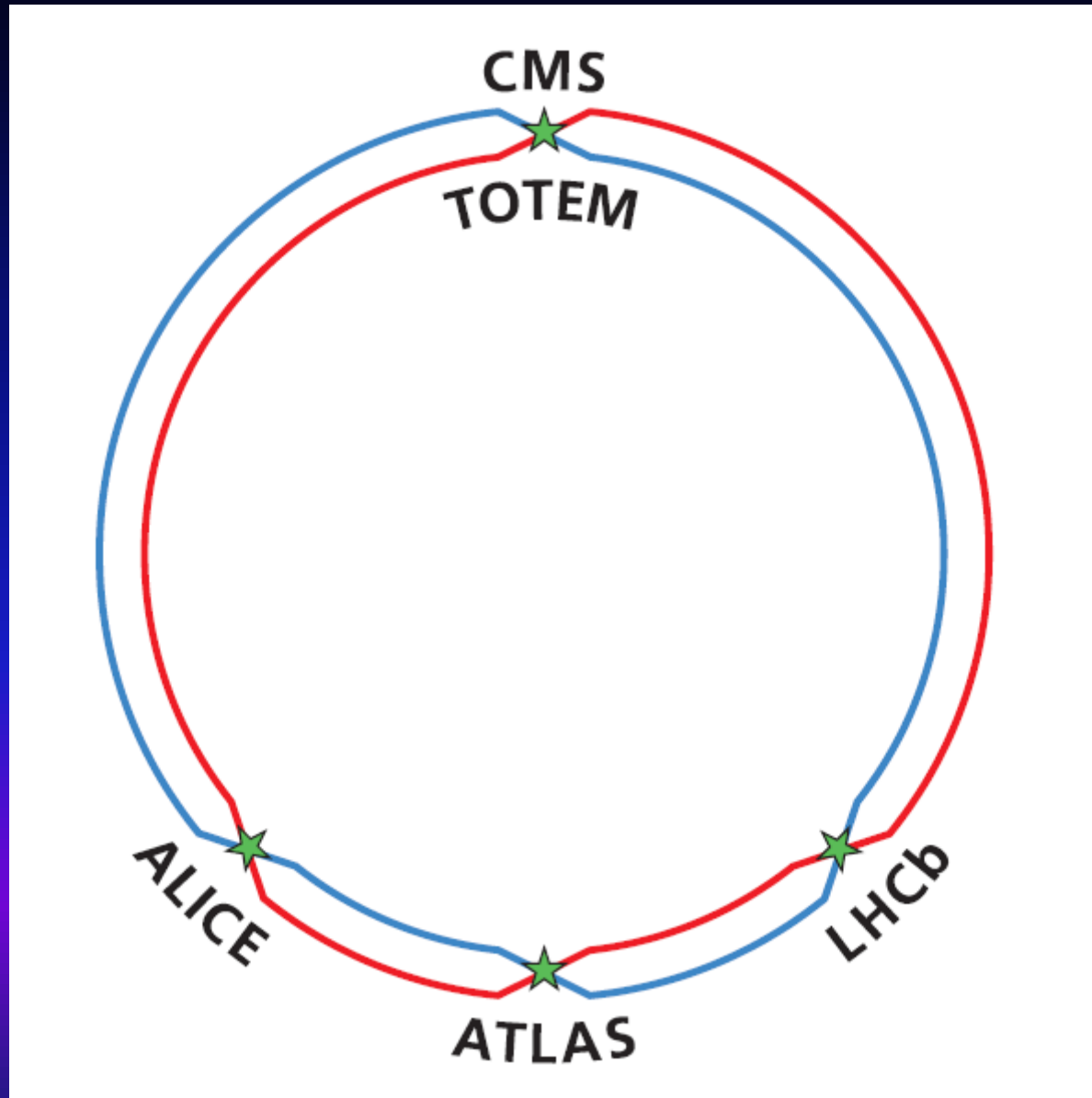

Vue d'ensemble des expériences LHC.

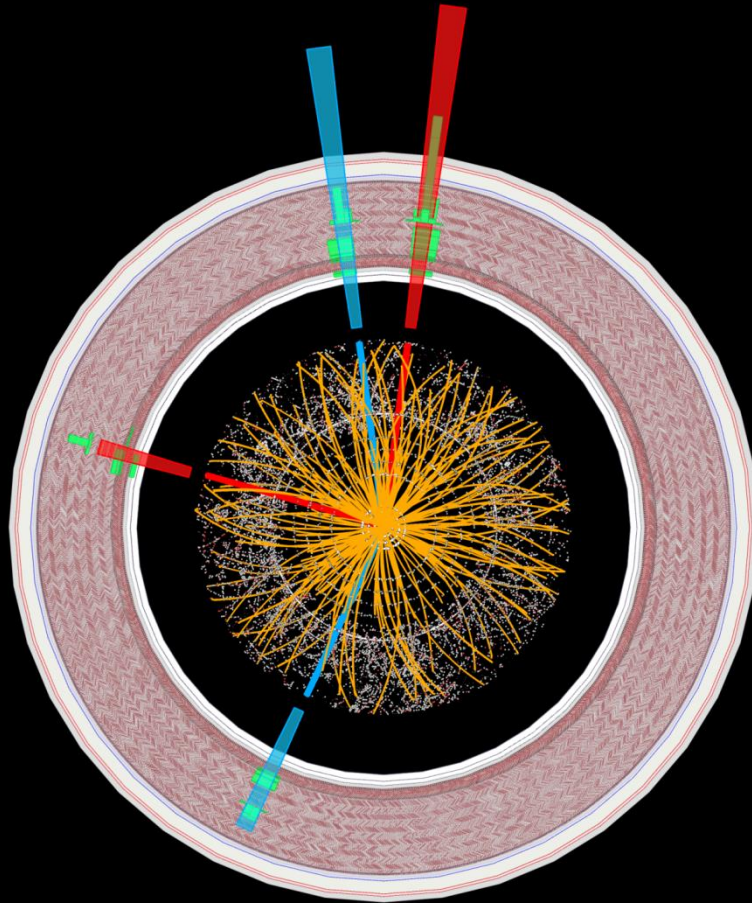
LHC és főbb kísérletei

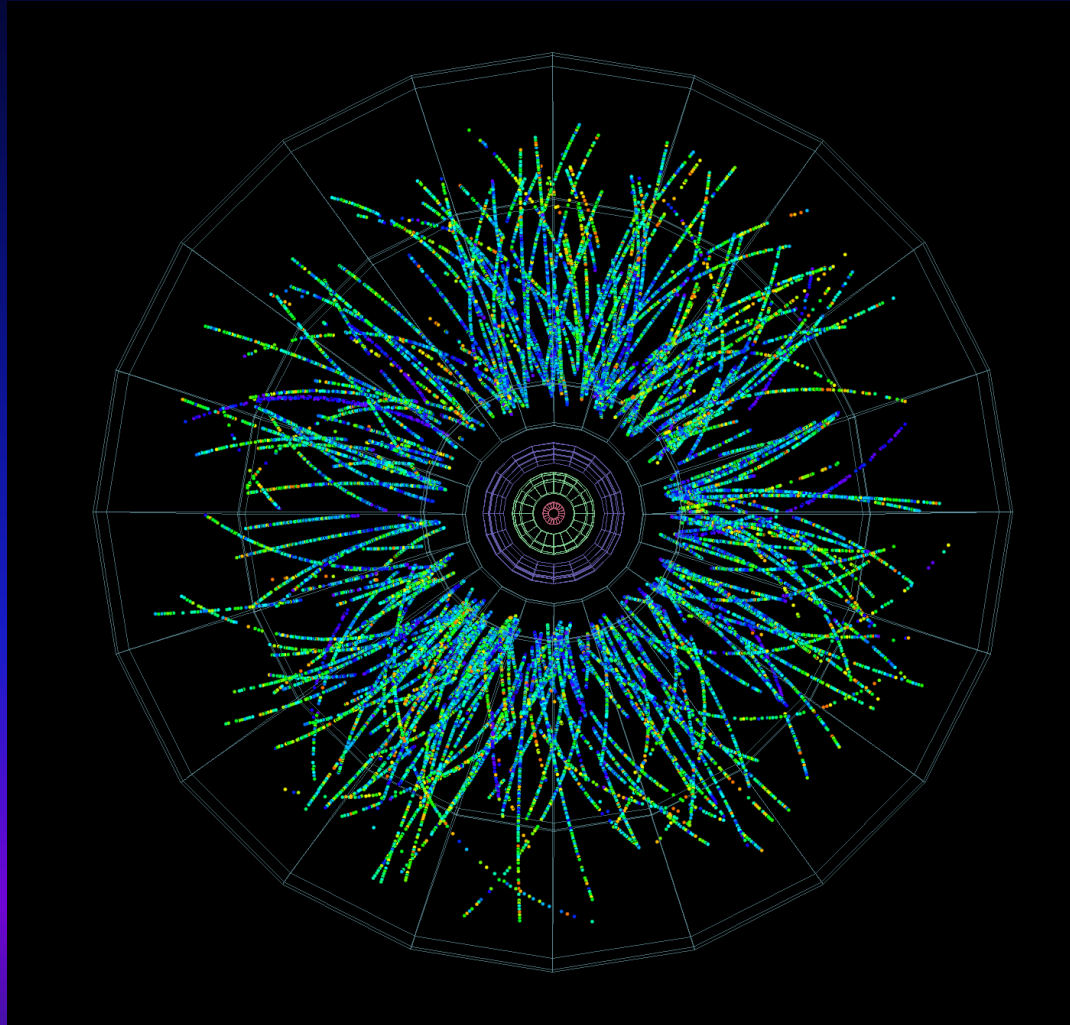
ATLAS

 ATLAS
EXPERIMENT
<http://atlas.ch>

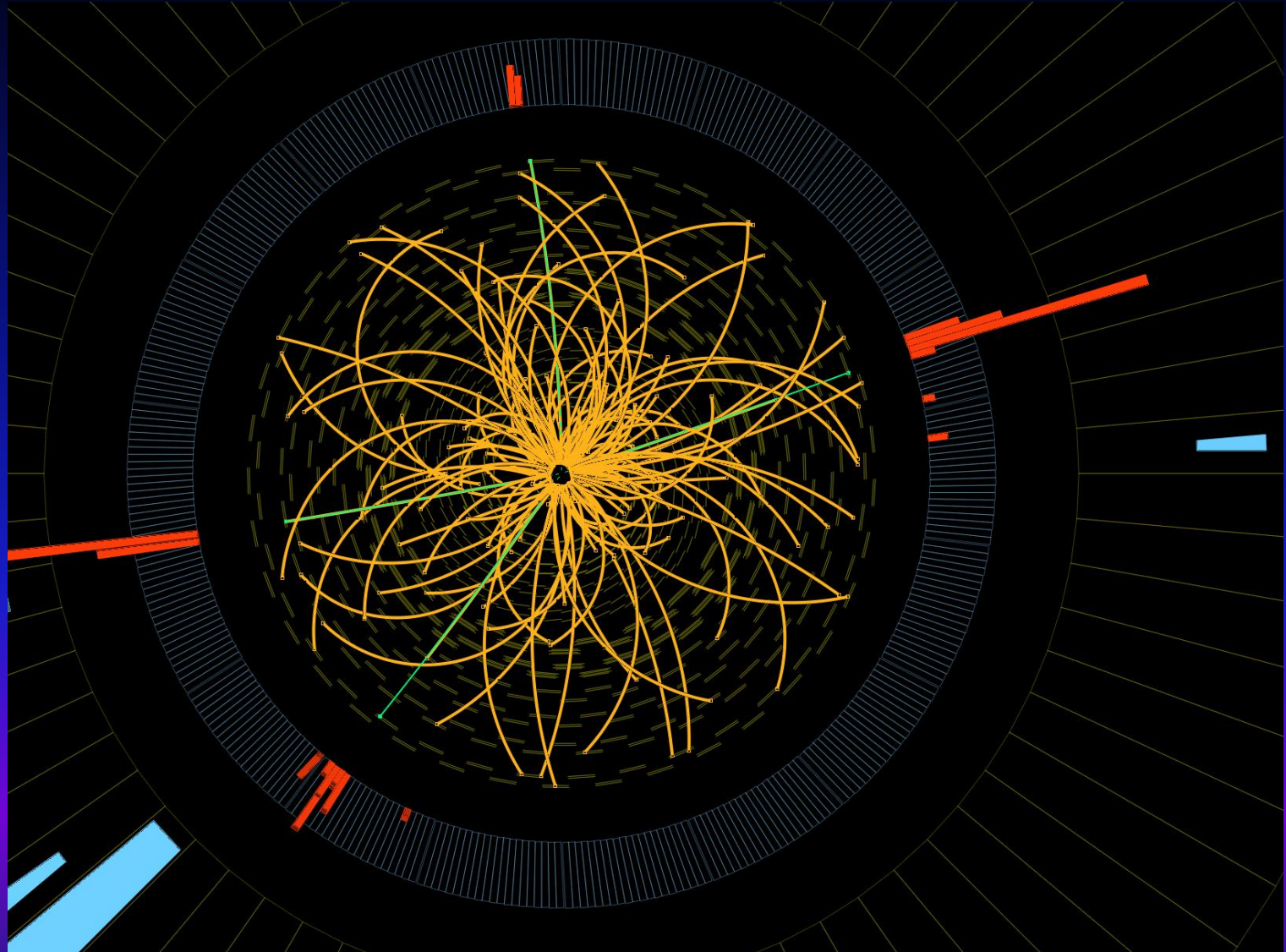
Run: 203602
Event: 82614360
Date: 2012-05-18
Time: 20:28:11 CEST

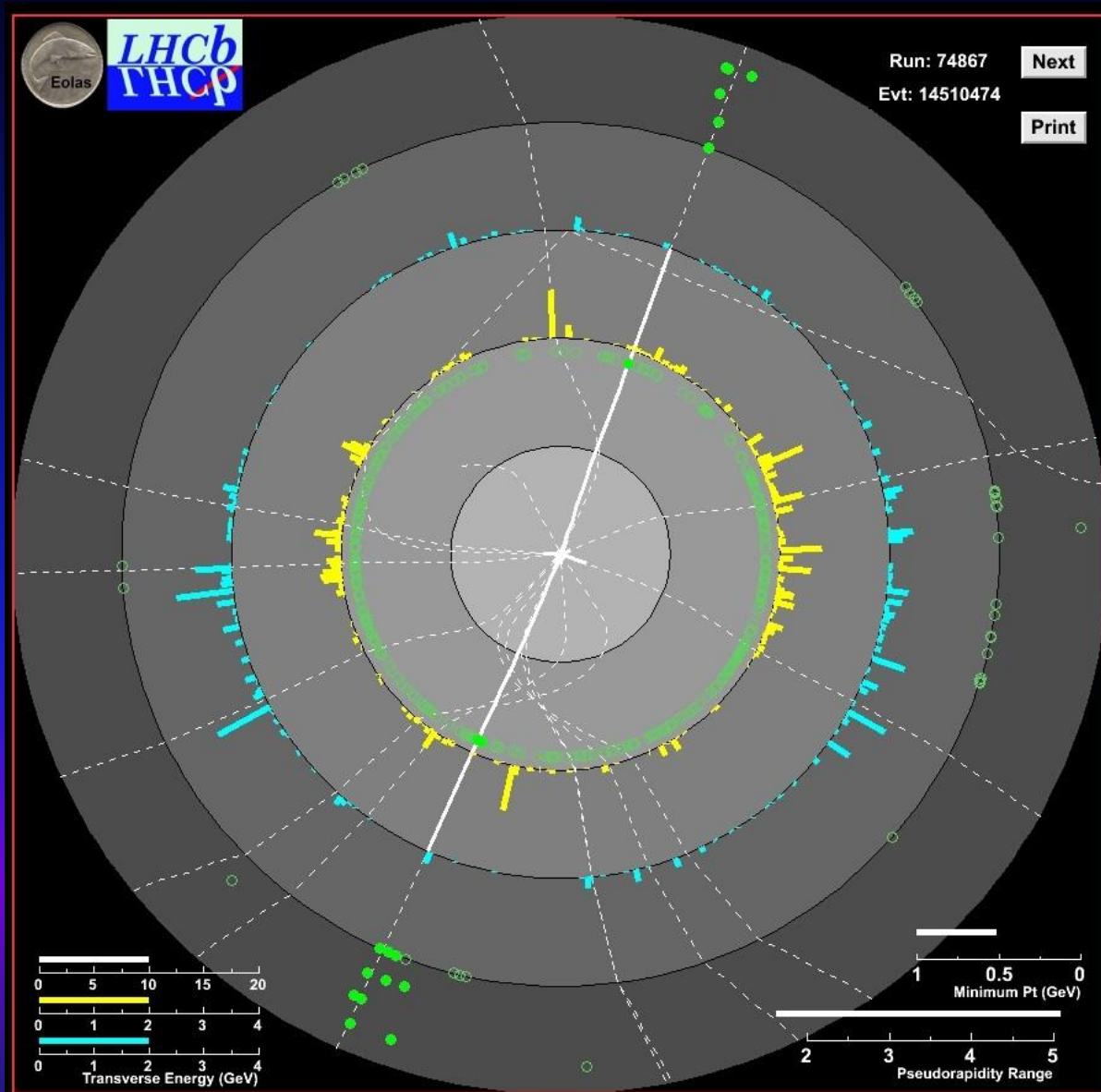
ALICE

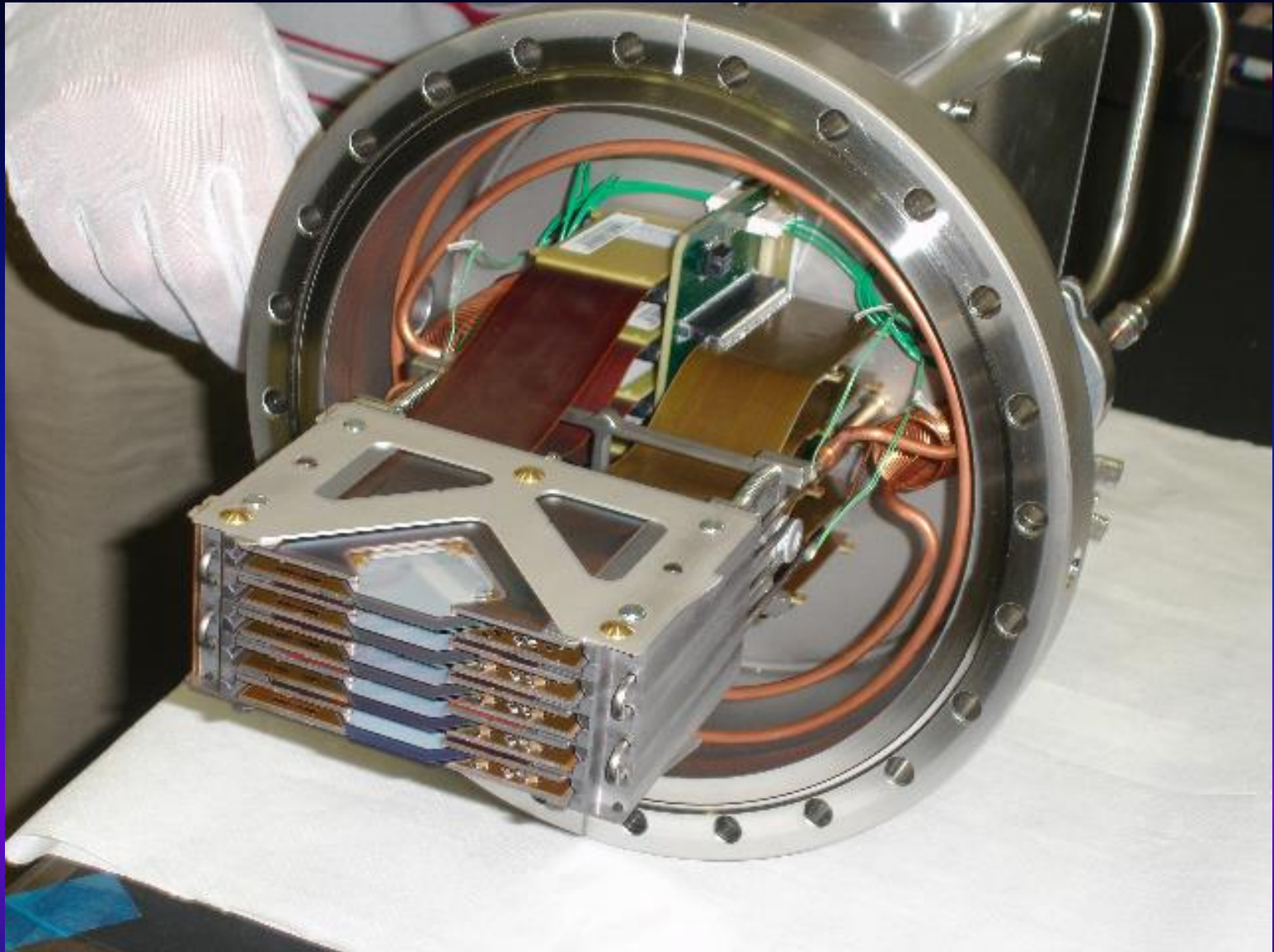
CMS

LHCb

TOTEM

A Lyukas Rubik Kocka

LHC Kísérletek a Lyukas Rubik Kockán

Lokálisan színes, globálisan fehér:

Piros, szemben vele anti-piros: zöld/kék

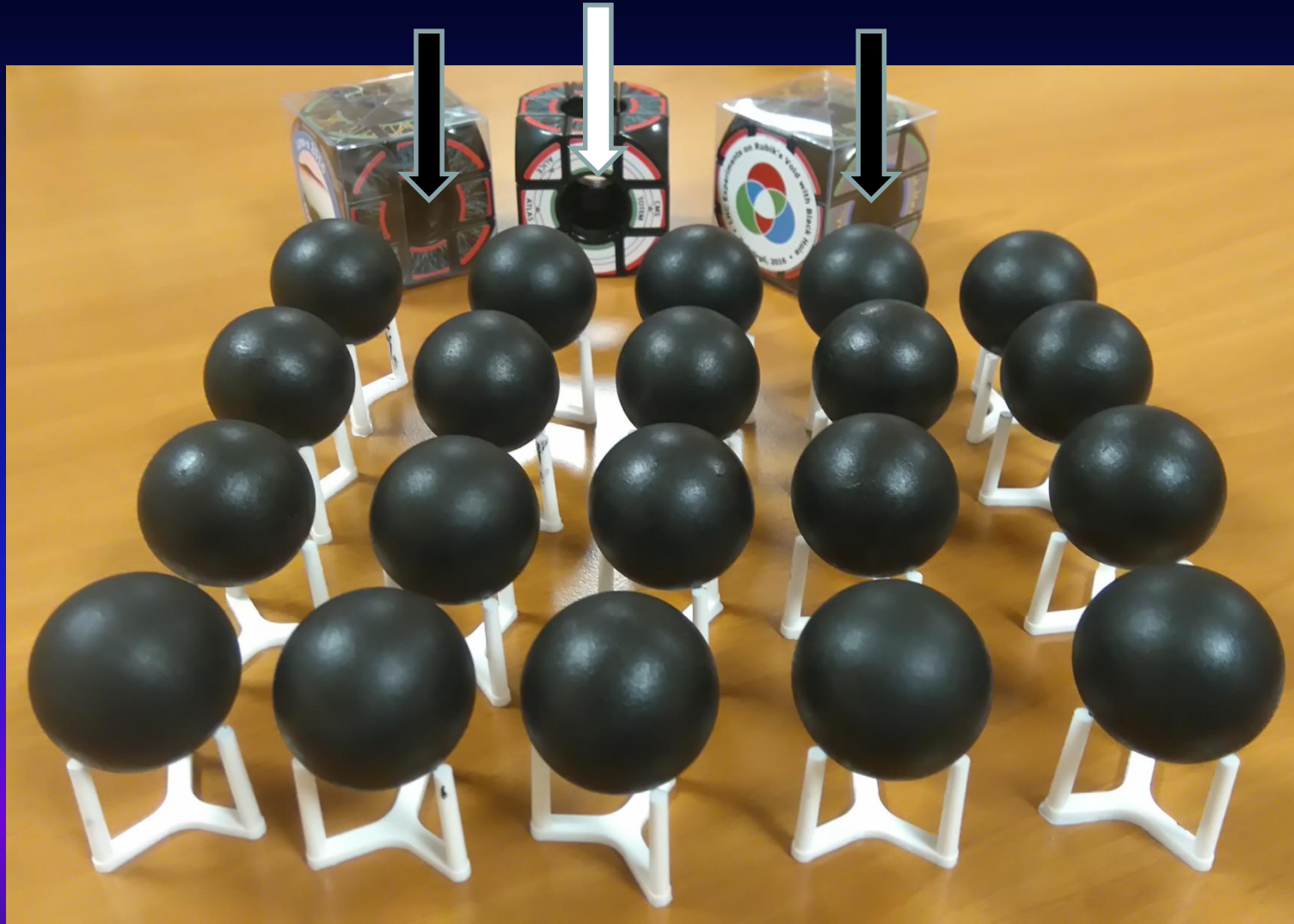
Zöld, szemben vele anti-zöld: kék/piros

Kék, szemben vele anti-kék: piros/zöld

a kvarkok az LHC-nál is fehér részecskéket alkotnak!

Összetéve: LHC és a fekete lyukas kocka

Köszönjük a figyelmet!

Jogi tájékoztatás:

A Lyukas Rubik Kockán lévő képek és a csomagolás olyan származtatott munka, amely a Rubik cég szellemi tulajdonjogain alapul: a Rubik Void kocka terve és megjelenítése a Rubik cég szellemi tulajdona.

A Lyukas Rubik kockára elhelyezett kísérleti események képei a CERN tulajdonát képezik.

Csörgő Tamás, e származtatott munka szerzője hálásan köszöni a CERN Press Office /Sajtóiroda/ engedélyét, hogy ebben az oktatási célú játékban ezeket a képeket felhasználhatta, elismeri, hogy ezek a képek a CERN-ből származnak (kivéve a saját tervezésű, LHC gyorsítót és 5 kísérletét összegző képet), és a CERN képeinek felhasználása során a CERN-t a használatból származó bármilyen kár térítése alól mentesíti.

A CERN-ből származó képek a CERN tulajdonában maradnak, az alább részletezett szabályoknak megfelelően: <http://copyright.web.cern.ch/>

A fekete lyuk és a terv szellemi tulajdonának azon részei, melyek nem képezik sem a CERN sem a Rubik cég tulajdonát, © Csörgő Tamás szellemi tulajdonában maradnak. Készült a Low-x 2016 konferencia alkalmából, Kelt Gyöngyösön, 2015 június 10-én.